

Vázlatok a piarisák iskolán kívüli munkásságáról

1992 augusztusában ünnepelte a piarista rend magyarországi megtelepedésének 350. évfordulóját. Az ünnepségsorozat folyamán kiállítás nyílt az egyes századok és házak, iskolák fennmaradt, ill. fellelhető emlékeiből. Rádió és tv műsorok emlékeztek a rend működéséről. Az ünnepségek középpontjában a rend tanító, nevelői munkája, ill. a különböző szakágakban megjelent irodalmi munkássága állt. Kevés figyelmet kapott a rendtagok iskola melletti, iskolán kívüli munkássága, ami érthető, hiszen valamennyi rendtag életének súlypontját az iskola alkotta és kell, hogy alkossa ma is.

Békés, kiegyensúlyozott időkben ez így a természetes és az elvárható minden piaristától. De mindig akadtak évek, helyzetek, amikor egyesek életében megjelent egy komolyabb kihívás, aminek engedelmességre kellett, mert az isteni akarat így nyilatkozott meg a rend, ill. a rendtag életében. Hiszen az iskola is csak eszköz az ember – itt a diák – megszentelésére. És voltak, és vannak helyzetek, amikor ez a megszentelés, ez az emberszolgálat más területen kell, hogy folyjék, és itt is helyt kell állni, mert a kor szava helytállásra készítet. Az időnkénti „profilváltásban” a magyar piaristák is követték az alapító, ill. az alapító kortársainak példáját. Ezeket a kihívásokat, ill. az ezekre adott példamutató válaszokat tekintjük át.

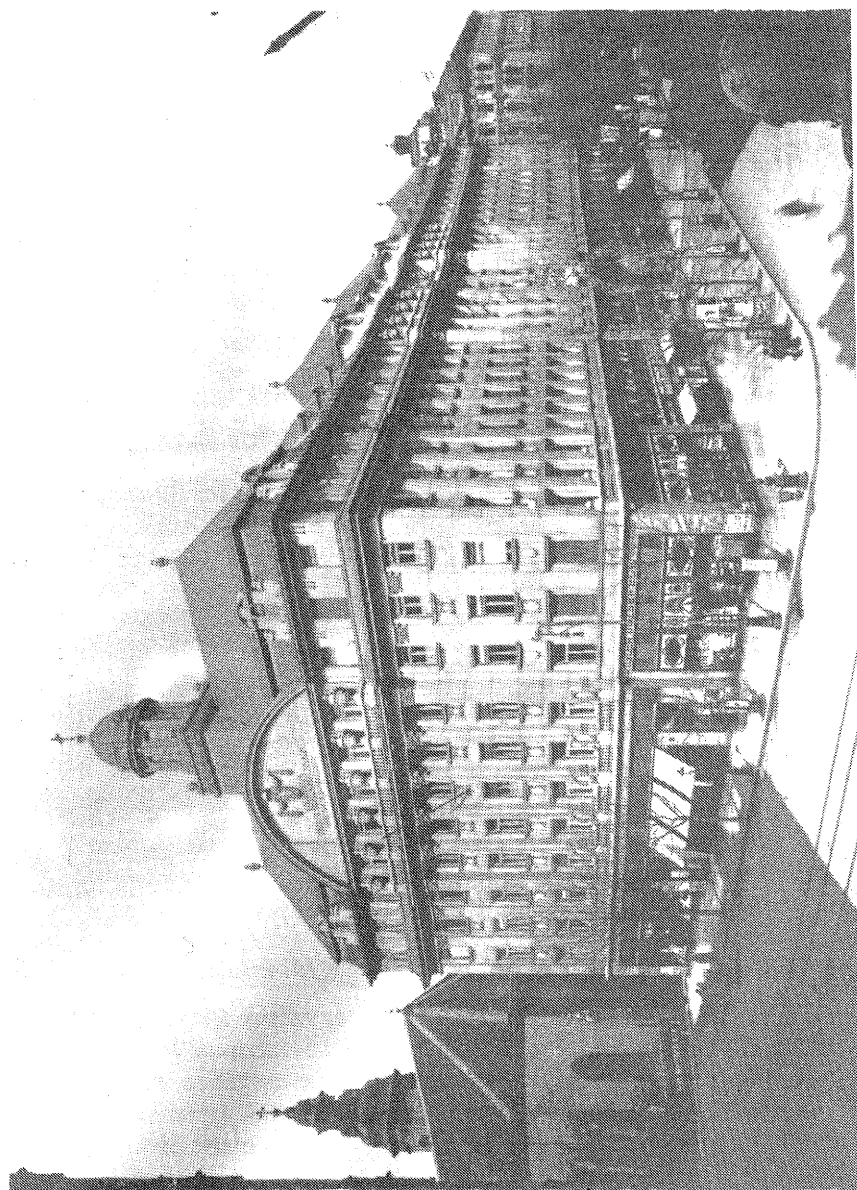
Betegek „gyógyítói”

1690-ben súlyos pestisjárvány pusztít Itáliában. A betegek ápolásában részt vesznek a piaristák is. Ezzel válnak népszerűvé nagyon hamar, még az iskola megnyitása előtt Firenzében is.

Magyarországot is sűrűn látogatja ez a pusztító kór. A rend megtelepedésének idejétől vizsgálva szinte négy-öt évenként pusztít a járvány, és szedi ezerszámra az áldozatait:

1643-45 folyamán országos pestisjárvány pusztít. 1646-ban Erdélyben szedi áldozatait. 1653-56 folyamán újra a királyi Magyarországon. 1655-ben Sopron lakóinak fele pusztul el ebben a betegségben. 1660 és 66 között újra Erdélyben és Magyarországon. És ez így ismétlődik 1679-ben, 1690-91-ben, 1698-ban, 1700-ban, valamint 1708 és 1711. Csak a Székelyföldön százezer a halottak száma.

Egy kis kitérő: A piaristák valamennyi házukban minden este felolvassák azoknak a nevét, akiknek a rendtartományból másnap van a haláluk évfordulója. A nevük mellett szerepel a szerzetesi nevük, milyen fontosabb tisztségeket töltöttek be, és ha említésre méltó, mi volt a haláluk oka. Valamint az elhalálozásuk évét, az illető rendtárs életkorát és szerzetességének éveit.

A Piarista Gimnázium és Rendház 1918-ban

Itt az 1710-es évben találkozunk az első olyan piaristával, akinek neve mögött ott áll. „mint a pestises betegek önkéntes lelkésze halt meg pestisben:” **Dubrawka Athanasius**, 52 évesen érte a halál. Amikor nyitrai hívei megkapták a pestist, elsőként jelentkezett szolgálatukra, ápolásukra. E szeretetszolgálatban 6 hétig tevékenykedett, mígnem ő is megbetegedett és meghalt.

1712-ben Budán Szentháromságszobrot emeltet a város polgársága a pestisjárvány megszűnése miatti hálából. (Építőszobrászai: Ungleich Fülöp és Hörger Antal.)

1719-ben ismét országos pestisjárvány pusztít, 1737-ben pestis és himlő. Az 1738 és 42 közötti országos pestisjárvány áldozatainak számát 300 ezerre becsülik, ami az ország lakosságának 6%-a.

Egy ritka esettel találkozunk a járvány ezidei alkalmával. **Hangay Zakariás** 1738 és 40 között a pestisesek önkéntes lelkipásztora, háromszor kapta meg a betegséget, de mindhárom alkalommal kigyógyult belőle. Nem így **Sárközy Sándor**, aki szintén a pestisesek önkéntes lelkiatyjaként két heti működés után 30 éves korában halt meg pestisben.

1738-ban, amikor Szegeden a pestis dühöngött, **Tarnóczy Jeromos** önként ment a betegek közé lelkésznek. 1738 novemberének egyik éjjelén a haldokló **Sárkány Istvánné**, született **Szőcs Ilona** mellére az 1995. október 1-jén boldoggá avatott **Casani Péter** képét tette, kérve ennek közbenjárását, mire a beteg hirtelen meggyógyult. Ez az esemény fontos bizonyíték volt a boldoggáavatási perben.

Ugyancsak pestiseseket ápolt **Tomkay Márton**, aki laikus testvér volt, és a feljegyzés szerint „nagy érdemeket szerzett az 1739-es pestis idején”. Ő nem kapta meg a betegséget.

Ebben a járványban vesztette életét szintén önkéntes lelki gondozóként **Lany Ciprián Nyitrán**, **Szoróczy Vince** Kecskeméten, **Engelmann Marcell** Debrecenben. Harminc, negyvenhárom ill. harmincegy évesen.

1742-ben lesz a járvány áldozata szintén a betegek ápolása során: **Pichler Baltazár** Máramaroszigeten 29 éves korában, **Pechard Vilmos** 30 évesen Bocskón, Máramarosziget mellett, **Niernberger Fülöp** 46 évesen Nagykárolyban.

Megdöböntő, hogy jórésük harminc év körül fejezte be az életét.

A függetlenségi harcok szenvedései

Az ország nemcsak a járványokban megmutatkozó természeti csapásoknak, hanem a politika változásainak is ki volt téve. Az 1664-es szégyenletes vasvári béke szinte minden hódítást meghagyott a török kezén. Az általános felháborodást kiváltó béke szertefoszlatta a magyarság reményeit, hogy egyhamar felszabadulhat a török elnyomás alól. Sőt az udvar támogatta az osztrák kereskedők kéréseit, hogy Törökországgal kereskedelmi kapcsolatot létesítsenek, és újból ellenőrzésük alá vegyék a legfőbb magyar külkereskedelmi ágazatot, a marhakereskedelmet. A Törökországgal való kereskedelmi kapcsolat előmozdítására jött létre az „Orientalische Handelskompagnie” nevű bécsi érdekeltségű kereskedelmi társaság, mely 1667-ben kezdte meg működését Magyarországon.

A magyarság érdekeit semmibevevő Habsburg-politika ellen bontakozik ki a Wesselényi-féle összeesküvés, melynek fölszámolása után Bécsben hangoztatni kezdik, hogy a magyarok a felkeléssel eljátszották alkotmányos jogukat, így a bécsi és a linzi béke hatálytalanná vált, bennük a rendi jogok és a protestánsok vallásgyakorlatának joga is.

1673 februárjában I. Lipót **Johann Caspar Ampringen**, a Német Lovagrend nagymestere elnökletével 3 német és 3 magyar tagból álló kormányzótanácsot állított fel az ország ügyeinek teljhatalmú intézésére. Az összeesküvésben szerepet játszó urak birtokait elvették, a végvárakból a magyar katonaság tömegeit elbocsátották. Ezen kívül hozzáfogtak a magyar protestantizmus fegyverrel való megtöréséhez.

Ez ellen is kisebb felkelések szerveződnek már 1672-ben: Feldúlták a katolikus templomokat, üldözték a papokat, szerzeteseket és híveiket. Közülük többet megcsonkítottak és sokat (14-15-öt) meggyilkoltak.

Pozsonyban rendkívüli bíróság elé idéztek protestáns lelkészeket és tanítókat a törökkel való összejátszás, a felkelők támogatása, a katolikus vallás megsértése és képrombolás vádjával.

1673 és 75 között folytak a prédikátorok elleni perek, amelyek során a meggyőződésük mellett kitartókat gályarabságra ítélték. A gályarabokat majd egy holland hajóraj fogja kiszabadítani.

A Habsburgok protestáns és magyar ellenes fellépése váltja ki a Thököly-felkelést 1678-ban. Thököly elfoglalja a Felvidék keleti részét, ahol aztán a katolikusokat kezdik üldözni: 15 szerzetes és egyházmegyes papot megöltek, 19-et kegyetlenül megkínóztak.

Ezek során a piaristák közül is többet elfogtak, megkínóztak, egy **Supnicki Simont** és **Zwihauer Wolfgangot**, akik a privigyei rendházat őrizték. Zwihauert később Breznóbányán is elfogták a felkelők, és újra megkínózták.

1681. július 18-án Breznóbánya elfoglalásakor Thököly felkelői **Kincel Istvánt** is elfogták, megkötözték, megkínózták, míg végül azután elengedték. Már sokkal súlyosabban bántalmazták a ugyanaznap elfogott **Thomas Sperathot**: összekaszabolták, a lábát átszúrták, az elszennvedett sérülések miatt 1681. szeptember 12-én meghalt.

Hasonló kilengései a Rákóczi szabadságharcnak is voltak: **Wenceslaus Rauseket** puskatussal verték a felkelők, ami miatt egy évig betegeskedett, és legyöngyülve dizentériában halt meg 1711. augusztus 15-én.

A későbbi fejedelmet a piaristák is segítették az 1701-es szökése ill. menekülése közben. A podolini ház gondnoka, **Bernardus Schrade** segítette át az országhatáron II. Rákóczi Ferencet. Rákóczi halála jeléül a felkelés kezdetén pártfogó levelet állított ki a podolini kollégium részére 1703. november 2-án, december 23-án pedig misealapítványként évente 20 hordó bort ígért a háznak. A boradomány, amíg a felkelés tartott, mindig pontosan megérkezett. – Schrade 1710-ben halt meg, mint a pestises betegek önkéntes lelkiatyja pestisben.

Tábori lelkészek a XIX. században

A következő jelentős terület, ahol piaristák is működtek, a tábori lelkészi szolgálat. Az állandó hadsereg felállítását az 1715:8. tc mondta ki. A magyar rendek ekkor vállalták a részben belföldiekből, részben külföldiekből toborzott (verbuvált) állandó katonaság eltartását. A nagy francia forradalom vezette be az általános hadkötelezettséget. Nálunk az 1868:40. tc kimondja: „a védelmi kötelezettség általános, és minden védképes állampolgár által személyesen teljesítendő”. A toborzást ekkor váltaj fel a sorozás.

A „sereg” légköréből érdemes idézni Görgey Artúrt, aki mint huszárfőhadnagy 1842. május 30-án így ír: „*A százados kiabál, az őrnagy harap, a közember, ha váratlanul engem meglát, összerезzen, kinyúlik oly hosszúra és egyenesre, akár csak nyársra húzták volna, és úgy néz rám, néz rám, rám, olyan nézésel, minővel én fognék egykor a hóhéromra tekinteni, ha ti. annak keze általi halálom volna megírva a végzet könyvében.*”

A XVIII. – XIX. század fordulóján a katonáskodás még életfogytig vagy megrokknásig tartott, csak 1830-ban szállította le az országgyűlés a szolgálati időt, s ezt követően már 10 év után kaptak a katonák elbocsátást (Abschied = obsit).

Ezeknek a katonáknak és tisztjeik lelki gondozását látták el a tábori lelkészek a második világháborúig, ill. most a rendszerváltás utántól végzik ezt a munkát a különböző felekezeti lelkészek.

A piaristák közül kb. 25-30 rendtag vett részt ebben a szolgálatban változó időtartamra. Voltak, akik „csak” néhány évig, de nem kevesen 20 vagy 25 évet is leszolgáltak. Közülük azokat emeljük ki, akiknek különösen alakult a sorsuk.

Schwailbermayer Johannes 1675-ben született Ulmstorffban (Bavaria). 19 évig volt Szardinián és a Balehári szigeteken tábori lelkész. 1734-től vak (59 évesen). 12 éven át vakon is fáradhatatlanul gyóntatta a magyar, német és olasz híveket.

Mutz Sebastianus: Amikor II. József császár (1765-1790) az országban a katonaságot látogatta, az O'Donell-ezred törzse Kinorány községben állomásozott. A császár meghallgatta Mutz páternek a katonákhoz intézett beszédét is, és ez annyira megtetszett neki, hogy 12 aranyat ajándékozott az atyának, kihallgatásra rendelte, és kérdezősködött a katonaság lelki ügyei felől. Ekkor Mutz bemutatatta a katonaság részére írt ájtatossági könyvének kéziratát, amire a császár elrendelte, hogy nyomtassák ki, és osszák szét a legénység között.

Joachimstadt (Újlaky) Konstantin: 1839-től a hannoveri királyról elnevezett huszárezred tábori lelkésze volt. Ebben a beosztásban Újpecsen érte a szabadságharc. Ezredparancsnoka ekkor Kiss Ernő. 1848. november 23-án Nagybecskereken és környékén van. A hadbírótság előtti későbbi vallomások szerint ő ekkor a tábori kórházat gondozta, azonfelül a huszárokat, honvédeket és ulánusokat is. Innen január végén Aradra, majd Szolnokra, február végén pedig Kunszentmártonba került a tábori kórházzal. Márciusban Érsekújváron és Pesthidegkúton, áprilisban Óbudán, májusban ismét Érsekújváron volt. Innen a Felvidéken hátráló Görgey-sereggel vonul Világosig. Itt fogságba esett. A hadbíró-sági tárgyalására a tisztársaitól és gr. Waldstein ezredparancsnoktól benyújtott nyilatkozatok és az elhangzott vallomások egyöntetűen nyugodt, békés ember-

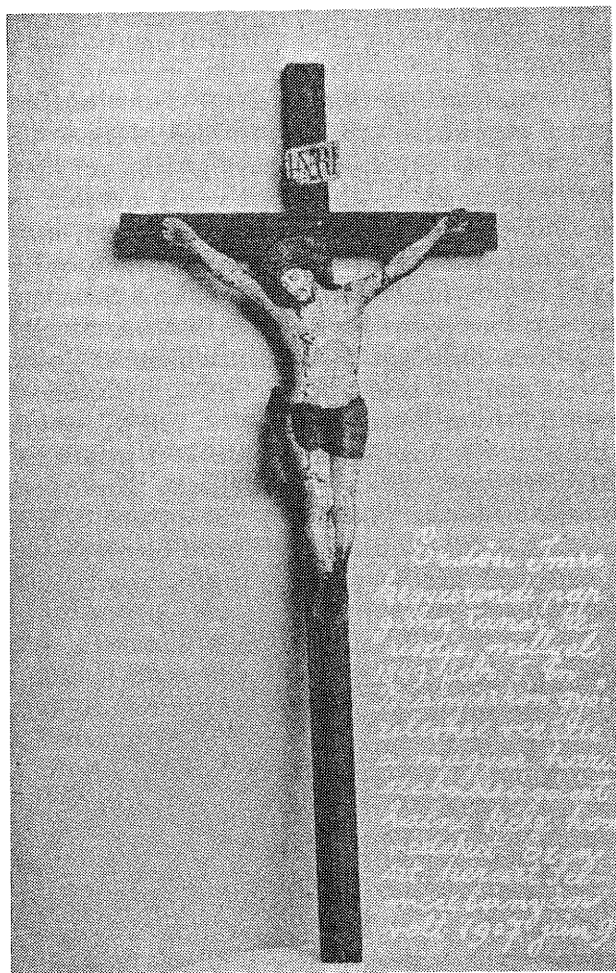
nek tüntették föl, aki egész szolgálati ideje alatt buzgón teljesítette papi és kórházi kötelességeit, jó hatással volt a legénységre, és az ezredben mindenki szerette.

Erdősi (Poleszni) Imre: 1849 januárjában Görgey serege Selmecebányára került. A 8. dandár parancsnoka az angol származású Guyon Richárd január 12-én a selmecebányai piaristáktól papot kért vegyesajkú legénysége lelki gondozására. Erdősi önként jelentkezett. Már január 18-20-án részt vett a szomorú ki-menetelű szélaknai csatában. Ezután Guyon dandára Besztercebányára, majd Iglóra ment, azután Szepesváraljára. A további előnyomulást az ellenség kezén lévő branyiszközi szoros tette lehetetlenné. Február 5-én Erdősi a rohamozó magyar csapat élén, keresztrel a kezében győzelemre vezette katonáit, elfoglalták a szorost, és Sirokáiig üldözték az ellenséget. A sirokai templomban Erdősi Te Deumot tartott, és ott hagyta emlékül a vörösfenyőből készült feszületet, amellyel a branyiszközi győzelmet kivívta. Február 27-én részt vett a kápolnai csatában. Ekkor vette föl az Erdősi nevet. A nagysallói (április 19.), majd a komáromi csatában is találkozunk Erdősivel. Június 11-én Jellasics ellen vívott csatában szerepel Hegyesnél, majd a mosorini (július 23.), szőregi (aug. 5.), temesvári (aug. 9.) és a lugosi csatában. A világosi fegyverletétel után Facseten (Krassó megye) búcsúzik el Guyontól, aki Bemmel együtt török szolgálatba lép.

Erdősi Imre, a branyiszközi hős

Erdősi 1849. november elején Pestre ment a hadbíró-sági idézésre. December végéig a piarista rendházba volt internálva. Nem került börtönbe, de az Erdősi név használatától eltiltották, és csak 1867. október 13-án kapta azt vissza. 1849. december végén már Nagykárolyban tanított, ott kapta meg 1850. június 15-én a hadbíró-ság fölmentő ítéletét.

Szabóky Adolf (1821-1880): Legényegylet

1991 szeptemberében nyílt meg a rend vezetésével a gödi szakmunkásképző intézet. Az iskolában kőműves, kőfaragó, díszműlakatos, asztalos és ács szakmákban képzik a tanulókat. A gyakorlati tárgyakon kívül hittant, magyart és történelmet is tanulnak. Az ilyen jellegű iskola ma is hézagpótló annyiban, hogy a szakmát tanulóknak szellemi-lelki igényeket ébreszt és ápol, és életükre ezzel az indíttatással küldi.

Maga a gondolat nem új, de ma is csak néhány ilyen vállalkozás létezik, mintha a szakmunkásság amolyan mostohagyermek lenne az Egyháznak.

A múlt században Adolf Kolping (1813-1865), „az iparos-mesterlegények atyja” az, aki ezzel a kallódó réteggel foglalkozik. Magyar részről a piarista Szabóky Adolf 1856. szeptember 8-án hozza létre a Pesti Katolikus Legényegyletet. Az egyesület megalakulásán részt vesz Adolf Kolping, osztrák részről pedig Anton Gruscha. Elnöke Haas Mihály prépost, alelnöke, majd három év múlva elnöke Szabóky Adolf lesz.

Házfőnök Kecskeméten 1862-től 1878-ig. A kecskeméti házfőnöki szoba mellett, ill. a Jókai utca – és a róla elnevezett – Erdősi utca sarkon emléktábla őrzi nevét.

Erdősi Imre kapcsán egy kitérő: A magyar területen nagyon sok idegen származású piarista működött, de teljesen azonosulni tudtak a befogadó ország sorsával, gondjával-bajával, de nyelvével és kultúrájával is. Ezzel mintegy illusztrációként is szolgálhatnak Illyés Gyula gondolatához:

„a magyarság vállalás kérdése”.

SZABÓKY ADOLF DR.

Szabóky részt vett az 1848-ban Fogarassy Mihály püspök által alapított Szent István Társulat – „mint jó és olcsó könyvkiadó társulat” – létrehozásában, és mint titkár maga vezette a kezdeti időkben.

A legény-egylet különösen az 1872:VIII. tc. megszületése után válik fontossá. A törvény eltörli a 700 év óta működő céheket, és biztosítja az ipargyakorlás teljes szabadságát. A céhrendszer megszűnésének és az iparszabadság kifejlődésének a kisiparosok számára veszély jelentő átmeneti időben Szabóky irányítja és sürgeti az iparosok szakmai és érdekvédelmi egyesülését.

Zalka János teológiai tanár, későbbi győri püspök volt a szervezésben segítségére. Megindítják a katolikus iparos fiatalok körében is a fejlettebb szakmai és szellemi ismeretekkel rendelkező versenyképes, magyar iparos új nemzedék kinevelését.

A fiatalok közül Szabókyt nem egy nevelő-apjaként tisztelte és szerette. Ő pedig többjüknek volt pártfogója. A legényegylet tagjai közül soknak szépen ívelő pályáját ő indította el. A legényegyleti gondolatot írásaival is szolgálta. „Azok között fáradozott ő, akik feladatukul tűzték ki a magyar iparnak tért nyitni a külföldivel szemben, aztán pedig az egész országban nagyobb elterjedést biztosítva, önállóságra emelni s a hazai szükségletekre nézve a külföldi iptartól függetleníteni.” – írja róla Fekete Endre.

Ipari és kölcsönsegélyző egyleteket, népbankokat szervezett, özvegyi, betegsegélyző és temetkezési egyesületeket alapított.

1880. július 22-én hunyt el. „A hálás iparos társadalom olyan fényes temetést rendezett neki, amelyet Deák Ferencé óta nem látott a főváros.” Síremléke a kerepesi temetőben a kápolna mögött található.

Trautwein János (1819-1893): Oltáregylet

Egészen más jellegű vállalkozás volt Trautwein Jánosé: 1859. november 6-án létrehozza az Oltáregyletet, és vezeti egészen 1893-ban bekövetkezett haláláig. Az egyesületnek kettős feladata volt: részint az Oltáriszentség tiszteletének előmozdítása (pl. rendszeres szentségimásokkal); részint gyakorlati, az oltárok gondozásának, díszítésének segítése, szegény templomok egyházi felszereléssel történő ellátása. Az Oltáregylet központja Budapesten volt, de minden egyházmegyében működtek fiókjai, esetenként nagyobb plébániákon is.

1867-re az egyesületnek 12 ezer tagja van, évente 5-600 ezer forintot fordítanak szegény templomokra. Egyedül 1892-ben Trautwein halála előtti évben 374 templomot és kápolnát támogattak. A rend 23 templomát és kápolnáját segélyezte (17 év alatt).

Az egyesület túlélte alapítóját. 1942-ben 997 Oltáregyesület működött mintegy 100 ezer taggal. Jelentőségüket mutatja, hogy ugyanakkor egy év alatt 108 ezer pengőt adtak a fent említett célokra.

Az Oltáregyesület égisze alatt 1912-ben alakult meg az Eucharisztikus Szövetség (gyermekek, ifjak, leányok és felnőttek szerinti tagolásban), amelynek célja az Eucharisztia tiszteletének elmélyítése és a minél gyakoribb szentáldozás előmozdítása volt.

X. Pius pápa 1905-ben szorgalmazta a gyakori, sőt a mindennapi szentáldozást.

Lévay Imre (1842-1895): Katolikus Kör

Lévay Imre a katolikus sajtó és közélet szervezésében játszott fontos szerepet. Mint veszprémi igazgató 1876-tól 1880-ig, majd pedig 1882 és 84 között a Veszprém című „megyei hivatalos közlönyt” szerkeszti. 1884-től új, saját lapot indít Veszprémi Közlöny címmel, amely már kifejezetten katolikus hetilapként jelent meg és 1892 végéig próbálta alakítani a város katolikus közvéleményét.

Az első számban ez szerepel: „Erős a meggyőződésem, hogy a társadalomnak ezerféle megoldatlannak látszó kérdését egyedül a keresztény vallás és morál szempontjából lehet helyesen és megnyugtatólag megoldani.” Később pedig így ír: „Szerintünk a katolikus közszellem hiányának egyik oka a papság és a világi elem közt való úr, melyet kitölteni vagy áthidalni a katolicizmus érdekében elmulasztathatlan kötelesség.” (I. évf. 6.sz.) „Az úr kitöltésére, illő áthidalására első lépés a szeretetteljes leereszkedés a főpapság részéről az al-papsághoz, a fő- és al-papság részéről pedig a világi elemhez. Ebben látjuk mi a katolikus közszellem megteremtésének első és legfőbb garanciáját.” (I.évf. 7. sz.) „A katolikus közszellem megteremtésére elkerülhetetlenül szükséges a katolikus sajtó.” (I. évf. 8. sz.)

„A katolikus közszellem megteremtésére, a katolikus érdekek megvédésére kétségkívül csak a katolikusok egyesülését tartjuk a legcélszerűbb eszköznek, de ennek megvalósítására nekünk megvan a magunk saját felfogása, mely talán egyedül áll minden egyesülési rendszer közt. Kifejtjük. Mi azt szeretnők, ha minden városban, minden faluban, ahol a katolikusok önálló hitközséget képeznek, katolikus kör alakulna, amely egy elnök -, egy titkár - és egy pénztárnokból állna, akik ugyanazon város vagy falu katolikus lakosainak anyagi és szellemi érdekeit volnának hivatva előmozdítani részint tanácsadás, részint útbaigazítás, figyelmeztetés, segély s.a.t. által. Ezen körhöz fordulna minden bármily ügyben szenvedő katolikus hívő, és itt minden díj nélkül kapna felvilágosítást, tanácsot, szóval ügyének mikénti elintézésére vonatkozó mindennemű útbaigazítást nemcsak szóval, de a körülményekhez mérten tett által is.” (I. évf. 14. sz. 1884. szeptember 28.)

Egy negyedév múlva (II. évf. 1. sz.) még részletesebb katolikus programot adott. Sürgette: 1. a katolikus köröket; 2. a katolikus pártot; 3. a katolikus tanítóképzők szaporítását; 4. az ingyenes vagy mérsékelt díjú katolikus nevelőintézetek felállítását; 5. a katolikus munkásosztály, a katolikus iparosok és kereskedők támogatását és végül 6. a katolikus egyetem felállítását Szegeden.

Magát a Katolikus Kört az 1888. május 27-én tartott alakuló közgyűlés indította el. A belügyminisztérium 1888. dec. 18-án adta meg a működési engedélyt. A Budapesti Katolikus Kör Veni Sancteja 1889. október 1-jén a szerviták templomában volt. Részlet az elnöki beszédből:

„Magyarország addig volt hatalmas, amíg katolikus volt. Történelmünk legszébb lapjai, múltunk emlékei mint ezt bizonyítják... Az állam törvényeinek nincsenek lelkiismeretesebb követői, mint a katolikusok és mégis nekünk katolikusoknak kell vallásunk miatt pirulni, szégyenkezni és mindenütt mellőztetni... Elleneink főereje a mi gyengeségünkben, a mi szétszórtságunkban rejtett és rejlik még ma is.”

Simor János primás, a főpapság mellé állt és támogatták. 1891. március 10-én sikerült megnyernie az elnökségre gr. Esterházy Móricot, akit azután a közgyűlés október 3-án megválasztott elnöknek, Lévayt tiszteletbeli elnöknek, aki ekkor már rendfőnök volt, Pintér Kálmán piaristát ügyvezető elnöknek. 1894-ben a vidéki körök száma már meghaladta a 200-at.

Pivár Ignác (1843-1905): Vakok Intézete

Teljesen politikamentes munkát folytatott Pivár Ignác. A váci gimnáziumi tanítás mellett a süketnémák iskolájában hitoktató 1885-től 1891-ig. Ennek az intézetnek az igazgatását végzi 1892 és 1895 között. Korábban is találunk ezen a területen dolgozó piaristákat: Gaál Miklós és Málík Vince nevét kell megemlítenünk.

Pivár vizsgálódásai és kísérletei során arra a meggyőződésre jut, hogy a tagolt, érthető beszédig s az elviselhető hangadásig minden süketnémát el lehet juttatni. Nagy türelemmel ki lehet bontakoztatni a gátlások miatt előbb nem foglalkoztatott, s éppen ezért csírájában megrekedt beszélőképességet annyira, hogy a süketnéma is bele tudjon illeszkedni az emberi társadalom rendjébe,

és gondolatait közölni tudja embertársaival. Egyik kollégája írja: „*Lélekemelő látvány volt, midőn 120-150 siketnéma gyermek a feszület előtt igazgatója ajkáról olvasta az imádságot, midőn a némaságra kárhoztatott ajkak egy szívvel-lélekkel dicsőítették az Urat.*”

A fogyatékosban kialakul egy kisebbségi érzés, ami irigységet, sőt gyűlöletet ébreszt benne az egészséges emberek iránt. Nincs megalázóbb számára, mint a szájalom. Pivár szakmára is tanította őket, hogy ne kelljen kegyelemkenyeren élniük. 1895 nyarán a közoktatásügyi miniszter a budapesti Vakok Intézetének igazgatójává nevezi ki.

Hazánkban úgy a siketnémák, mint a vakok oktatásáról sokkal előbb történt gondoskodás, mint a legtöbb európai államban. József nádor védnökségével 1825-ben Pozsonyban létesült az első intézet a vakok számára. Két év múlva Pestre kerül az intézet, és csakhamar teljesen magyarrá lett, és 1828-tól kezdve a német tanítási nyelv helyébe a magyar lépett. Eleinte társadalmi úton tartották fenn, 1873-ban állami kezelésbe került.

Pivár nem az első piarista az intézet élén. Előtte 1846 és 1868 között **Halványi János** sorrendben a harmadik igazgatója a vakok országos intézetének. Pivár Ignác a vakok képzését is átalakítja. A fő godot a szakmai oktatásra fordítja. A zenei képzés színvonalát a klasszikus zene szintjére akarja emelni, hogy az intézetből kikerülő növendék akár mint zenetanár, akár mint hivatásos művész, biztos megélhetéshez jusson. A korábbi 80 alapítványi helyet kibővíti 120-ra, így ennyi növendékről tudtak gondoskodni.

Sok tárgyalás és kilincselés után létrehozza a Vakokat Gyámolító Országos Egyesületet. Ez az intézetet elhagyó vakoknak továbbra is gondjukat viseli, és kenyérkeresethez segíti őket. A már szakmával rendelkezők számára jól felszerelt és gondos ellenőrzés mellett működő műhelyeket tart fenn. Az általuk előállított termékek értékesítéséről is gondoskodik.

A Braille-féle írást továbbfejleszti, és a magyar nyelvre alkalmazza. A magyar és külföldi szépirodalmi műveket vakírással kiadják, és mintegy 30 év múltán 8-10 ezer kötetes könyvtár áll a magyar vakok rendelkezésére.

Élete csúcspontját jelenti a Vakok Intézete új épületének létrehozása a mai Ajtósi Dürer sor 38. szám alatt. Ennek elkészülte után halt meg 1905-ben. Szülőfalujában, Csobánkán a templom (fő)homlokzatán egy márványtábla őrzi emlékét.

A II. világháború után...

A második világháború alatt a kispapok egy része vöröskeresztes szolgálatot teljesített. Közülük ketten bombatámadás áldozatai lettek Szombathelyen: **Börönte István** és **Fehér László** 1945. március 4-én. A tanárok közül néhánynak tabori lelkesítő szolgálatot kellett teljesítenie.

A háború után a sztálini terv alapján alakult az ország sorsa. A saját társadalmi rendszerét kényszerítette rá a Szovjetunió az általa megszállt országokra. Néhány év alatt sikerült az egész társadalmat atomizálni, és az egyént teljesen kiszolgáltatottá tenni. Kezdődött a gazdasági élet államosításával, majd a pártok szétverése következett, betiltottak 14365 egyesületet. Államosították a 6505 egyházi oktatási intézményt; állami kézbe és irányítás alá került a könyvkiadás,

a sajtó, ill. az egész kulturális élet. Ezalatt és ezután folyt az egyházak ill. egyházi intézmények szétverése. Az egyes emberek ott voltak minden támasz nélkül, kiszolgáltatva a hatalomnak, és megtanultak félni.

A szerzetesrendeket 1948-ban feloszlatták, és 1950-re négynek a működését engedélyezték újra, köztük a piaristákét, de nagyon beszűkült munkaterületen, mindössze két iskolában a korábbi 10 helyett. A rendtagok kétharmadát az utcára tették. Többen politikai szimpátiájuk miatt börtönbe kerültek. Így: **Korcsiak Ede** 1948-tól 1955-ig, **Gyüre László** 1952 szeptemberétől 1953 augusztusáig, valamint 1957 augusztusától 1959-ig, mivel 1956-ban az egyik forradalmi bizottság elnöke volt. **Rónay Jenő** 1949 márciusától 1952 karácsonyáig volt börtönben, mert az államosításra kerülő debreceni iskolánk írógépeit akarta „menteni”.

Egészen más kategóriába estek **Juhász Miklós** és **Török Jenő**. – A ma is élőkről itt nem akarok írni. – Mindketten ifjúsági lelkipásztorkodással foglalkoztak, ami államellenes összeesküvésnek számított. Juhász Miklóst 1952-ben ítélték el, Török Jenőt 1953-ban. 1956-ban a forradalom alatt kiszabadultak. Juhász Miklóst a forradalom leverése után visszavitték a börtönbe, ahonnan csak 1960-ban szabadult.

Török Jenő – akit '53-ban 15 évre ítélték – disszidált. Bécsben létrehozta az Opus Mystici Corporis könyvkiadót vatikáni támogatással. Nívós lelkiségi, ill. teológiai könyveket fordítottatott le. A könyvek előállítását a kötés kivételével maga készítette. Mivel könyvkiadói munkáját nem tudta volna Magyarországon működő rendtársai és előljárói veszélyeztetése nélkül végezni, ezért 1965 októberétől a bécsi egyházmegye tagja lett. Halála előtt azonban kérte a rendbe való visszavételét. 1977-ben hazalátogathatott, sőt sikerült elérnie, hogy könyvei legalisan bejuthassanak az országba.

Év végül e vázlatos felsorolásból nem hagyhatjuk ki **Irányi Lászlót**, aki 1984 és 1987 között volt a külföldi magyarok püspöke.

Áldozatos életük és működésük a jóra parancs és figyelmeztetés.

Források:

- Necrologium. (A rendtartomány halottainak adatai; napok szerinti felsorolás.)
Catalogus religiosorum Provinciae Hungariae Ordinis Scholarum Piarum 1666-1997.
Budapest, 1998.
- Gál István: A piaristák részvétele a szabadságharcban (1848-49). In: *Értesítő*,
Budapest 1947/48. 15-37.
- Magyarország történeti kronológiája I-IV.
Emlékkönyv a magyar piarista rendtartomány háromszázéves jubileumára.
Szerkesztette: Balanyi György és Lantos Zoltán. Budapest, 1943.
- Magyar piaristák a XIX. és XX. században. Életrajzi vázlatok. Budapest, 1942.
- Görgy Artúr: Életem és működésem I-II. Katona Tamás bevezetőjével: 13. l.
Budapest, 1988.
- Gergely Jenő: A katolikus egyház története Magyarországon 1919-1945. Bp., 1997.
19. századi magyar történelem 1790-1918. Szerkesztette: Gergely András. Bp., 1998.
- Szántó Konrád: A katolikus egyház története II. kötet. Budapest, 1988.